

HEEMKUNDIGE KRING

Haaltert & deelgemeenten

Werkgebied: Denderhoutem, Haaltert,
Heldergem, Kerksken, Terjoden

Heemkundige Kring Haaltert
3-maandelijks ledenblad
39e jaargang 2019 - nr. 2

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
0472 809 912

Medewerkers:

Denderhoutem:

Luc Pots
Hans Sonck

Haaltert:

Wim Allaer
Toon Bockstaele
Jan Paul De Graeve
Rik De Schepper
Raf Hendrickx
John Scheerlinck
Marc Stalpaert
Christophe Provost
Staf Versavel

Heldergem:

William Minnaert
Tony De Rijck - taalcorrector

Kerksken:

Joris De Kegel

Documentatiecentrum:

Warandegebouw
Sint-Goriksplein 17 A - 9450 Haaltert
Elke donderdag van de maand,
van 10 tot 12 uur, uitgezonderd
juli en augustus en feestdagen
en op afspraak (0472 809 912 -
info@hkhaaltert.be)

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Lidmaatschap: € 12

Steunend lid: € 18 - Erelid: € 25

Rek.nr. BE40 4395 0830 6163

Heemkundige Kring Haaltert

E-mail: heemkundigekringhaaltert@gmail.com

Website: www.hkhaaltert.be

 Heemkundige Kring Haaltert

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn/haar teksten.
Teksten mogen overgenomen worden mits bronvermelding.
HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

*Met de steun van de provincie Oost-Vlaanderen
en van de gemeente Haaltert.*

Redactioneel

Ter attentie van onze bezoekers: wil noteren dat vanaf september 2019 het documentatiecentrum gesloten is op zondagvoormiddag.

Onderzoek is wel mogelijk elke donderdag van 10-12 uur en op afspraak: (0472 80 99 12 - info@hkhaaltert.be).

Wij danken:

Willy Rottiers, Kerksken: bidprentjes en rouwbrieven.
Nick Bogaert, Argenta kantoor: rek voor tijdschriften en printer.
Frieda Temmerman, Haaltert: foto's begraafing met doodskoets.
Dirk Vijverman, Haaltert: fotomateriaal oorlogsomstandigheden WO II.
Willy Mally, Denderhoutem: fotoboek 'Ter nagedachtenis van Albert en Astrid van België', 1936.
Paul Ghijsels, Haaltert: documenten Belgisch vorstenhuis.
Lena Van Impe, Haaltert: rantsoeneringskaart WO II en gebedenboekje Engelse soldaat.
Joachim Van Keymeulen, Geraardsbergen: bestand Opgeëisten WO I, regio Haaltert-Herzele.

Graag willen wij uw aandacht vestigen voor de tentoonstelling n.a.v. 75 jaar bevrijding (zie elders in dit nummer)

In memoriam

E.H. Jozef De Rouck

"Wie in Mij gelooft zal leven"

Jozef De Rouck

Haaltert

° 4-3-1922 † 16-4-2019

Pastoor van 1974 tot 2000

Op paasdinsdag werd priester Jozef De Rouck begraven in de Sint-Margarethakerk in Baardegem, het dorp waar hij 25 jaar pastoor was. Hij werd geboren in het landbouwersgezin van Joannes Baptiste (Roekes Zjang) en Maria Victorine Mally. Hun hoeve was gesitueerd op de hoek van de Hoogstraat en Burchtweg. In zijn jeugd jaren was hij actief in de plaatselijke KSA-afdeling. Na de lagere school studeerde hij verder aan het Don Boscoinstituut in Sint-Denijs Westrem, waarna het Seminarie volgde in Gent. In 1948 werd hij tot priester gewijd in Gent en zijn dankmis celebreeerde hij in zijn geboortedorp op 24 mei 1948.

De nieuwbakken priester werd in 1948 aangesteld als onderpastoor in Verrebroek, in 1949 tot 1960 in Steenhuize-Wijnhuize, vanwaar hij ook godsdienstleraar werd aan het Technisch Sint-Jozefsinstituut in Geraardsbergen. In 1960 volgde zijn aanstelling in de O-L-Vrouwparochie op Mijlbeek in Aalst. Hij was er zeer actief en zette zich o.m. in voor de fondsverwerving dat de bouw zou mogelijk maken van wat nu

't Apostelken is. In 1974 volgde dan zijn pastoorsbenoeming in het Faluintjesdorp Baardegem. Hij bleef er actief tot zijn pensioengerechtigde leeftijd in 2000. In Baardegem ontpopte hij zich als een actieve, vriendelijk en minzame man, die zeer geliefd was bij zijn parochianen. De mooie kerk, pastorie en parochiehuis genoten zijn belangstelling. Als kunstkenner en kunstliefhebber deed hij alles om van 'zijn' kerk een juweeltje te maken. Hij verbleef nog in Baardegem in de Bosstraat tot 2016, waarna hij naar zijn geboortedorp terugkeerde en verbleef in het woon-zorgcentrum 'Sint-Anna', beter gekend als 'de Made'. Zijn plotse dood kwam vrij onverwacht. De bomvolle parochiekerk en de treffende toespraken van afgevaardigden van de Vrije Basisschool, van VZW Parochiale werken en van de Parochieploeg bevestigden dat de parochieherder na bijna 20 jaar nog steeds sterk geapprecieerd werd.

De Heemkundige Kring, waarvan de overledene een trouw lid was, biedt de familie hun oprechte deelneming aan.

Eremis 24 mei 1948
Jozef De Rouck met pastoor Florent Buckens

DE ÉÉN ZIJN DOOD...

Hoe Pieter Daens in de Kamer van Volksvertegenwoordigers kwam als vervanger van de overleden Aloïs De Backer

Postuum verkozen

Op zondag 29 mei 1904 waren er voor het eerst vijf volksvertegenwoordigers verkiesbaar in het arrondissement Aalst. Voor de *Christene Volkspartij* en *Roelanders* werden deze lijstvorming en verkiezing de meest dramatische gebeurtenissen in hun politieke strijd. Gezien de wankele gezondheid van Aloïs De Backer werd zijn medestander Hector Plancquaert door de Roelanders beschouwd als zijn opvolger en eventuele plaatsvervanger. Bij de lijstvorming eiste Pieter Daens de tweede plaats effectief en de eerste plaats voor de opvolging op.

Reeds maanden voor de verkiezingen was De Backer fysiek verzwakt en werd hij op doktersbevel verplicht het bed te houden. De daensisten werkten zich de ziel uit het lijf hem te laten herverkiezen. Drie dagen voor de verkiezingen (in volle verkiezingsstrijd) werd De Backer ernstig ziek; hij overleed op woensdagnamiddag 25 mei 1904 om 16 uur. Hij was slechts 46 jaar oud. Hij werd op de metingen vervangen door Albert Van den Broue uit de Anderenbroek in Denderhoutem. Deze 19-jarige rijzige man - de latere schoonzoon van Pieter Daens - was een vurige redenaar die volgens vele getuigen in het parlement praatte als zijn overleden mentor. Op zondagavond 29 mei was bij de daensisten het verdriet getemperd door de postume verkiezing van De Backer. Hij in het parlement opgevolgd door Pieter Daens op 10 november 1904.

Bosadvocaat

Het verhaal begint bij Aloïs De Backer °Denderhoutem, 26 mei 1858 - † aldaar, 25 mei 1904.

Hij was een eenvoudige boerenzoon die de ploeg wisselde voor een academische titel, volksvertegenwoordiger werd en zich inzette om het lot van de gewone man te verbeteren.

De ondermeester van Denderhoutem introduceerde hem bij Jan Baptist Van Langenhacke, een herenboer in Appelsterre die zich tot taak had gesteld begaafde jongelui te begeleiden, wier ouders geen middelbaar en hoger onderwijs konden financieren. De Backer wilde advocaat worden via de Centrale Examencommissie. Toen Van Langenhacke hem de raad gaf eerst voor landmeter of kandidaat-notaris te studeren antwoordde De Backer hem nederig ... *dat hij dat al geworden was.*

In 1884 was hij landmeter en gemeenteraadslid geworden, in 1886 kandidaat notaris en in 1891 - 33 jaar oud - promoveerde hij met de hulp van J.B. Van Langenhacke voor de Centrale Examencommissie tot doctor in de rechten met onderscheiding. Toen hij een eigen advocatenkantoor in Denderhoutem opende werd hij door zijn politieke tegenstanders spottend "de bosadvocaat" genoemd omdat hij als boerenzoon tijdens de schafttijd aan de rand van het bos had zitten studeren.

De Roelanders

Van Langenhacke vormde *zijn jongens* tot *bewuste* Vlamingen en democraten. Zij erkenden met scherp inzicht de sociale noden van hun tijd en zonder het eigenlijk zelf te beseffen drukte hij zijn stempel op enkele grondleggers van het Daensisme: Aloïs De Backer, Prosper de Pelsmaeker, Frans Sterck en Victor Soens.

Pieter Daens en De Backer ontmoetten elkaar voor het eerst in Het Vlaamsch Taalgilde, een letterkundige maatschappij gesticht in Aalst in 1887. Pieter Daens wilde de Taalgilde inrichten als een flamingantische Volksbond voor de kleine burgerij met eigen kandidaten op een gemeenschappelijke katholieke lijst. Van Langenhacke stelde dat zo iets enkel kans op succes kon hebben "*wanneer men de Vlaamse taalstrijd zou ontwikkelen onder opzicht der sociale kwestie.*"

In zijn encycliciek *Rerum Novarum* van 15 mei 1891 erkende paus Leo XIII dat de sociale problemen veroorzaakt werden door het winstbejag van de kapitalistische fabrieksbazen. De Backer en De Pelsmaeker doorwoelden hun exemplaar van "de la condition des ouvriers".

De aan belang groeiende 'moderne' stroming botste met de katholieke compromisloze conservatieve oude garde die werd gedomineerd door industriëlen en grootgrondbezitters en vertegenwoordigd door de geduchte Charles Woeste.

Toen in 1891 Woeste overhoop kwam te liggen met de conservatieven van Ninove en hun leider burgemeester De Cooman, zocht hij naar een tegenkandidaat voor de provinciale verkiezingen van 1891 en vond die in J.B. Van Langenhaeke. Hij stelde zich kandidaat en zijn oud-studenten sprongen hem ter hulp met meetings en kiespamfletten onder de titel *Klokke Roeland*.

Hij werd verkozen. Aangemoedigd door dit succes, besloten Van Langenhaeke en zijn voornaamste propagandisten een sociaalprogressief weekblad uit te geven: *Klokke Roeland*.

Het blad verscheen vanaf 6 september 1891. In het programma-artikel opgesteld door De Backer keerde het zich streng tegen de behoudsgezinde katholieken maar wierp het ook een boze blik naar de socialisten met wie men ze had kunnen verwarren.

De ondertekenaars Jan Baptist Van Langenhaeke en zijn oom Edmond Van Langenhaeke, burgemeester van Appelterre-Eichem, dokter Hilaire Van de Velde, Aloïs De Backer, Prosper De Pelsmaecker, H. Van den Eynde, Frans Sterck en Victor Soens zouden zich voortaan Roelanders noemen.

De Backer werd weldra de bezieler en leider van deze jonge groep christen democraten in de streek van Ninove. De Roelanders verdedigden de belangen van boeren en plattelandsbewoners, ijverden

voor de hervorming van het kies- en belastingstelsel en voor de erkenning van de Vlaamse taal. Zij wilden duidelijkheid in de Vlaamse kwestie en koppelden de Vlaamse taalstrijd aan de sociale kwestie. Zij beseften maar al te goed dat de werkmans alleen zou volgen wanneer hij ervan overtuigd zou zijn dat de Vlaamse taal niet alleen een middel van verbroedering en toenadering van de maatschappelijke klassen kon zijn maar ook een middel om hun eigen sociale status te verbeteren.

In 1892 sloten *de Roelanders* Aloïs De Backer, Prosper De Pelsmaeker, Victor Soens en Frans Sterck zich aan bij het *Dauids Genootschap* - de voorloper van het *Dauidsfonds* - genoemd naar Jan Baptist David, kanunnik en hoogleraar aan de katholieke universiteit Leuven en voorman van de Vlaamse Beweging. Met dit Genootschap kwam in Aalst voor het eerst met opmerkelijke figuren als Lode Haumont, Sylvain van der Gucht en Pieter Daens een fractie van de toenmalige Vlaamse Beweging aan bod.

De Roelanders wilden hun actieradius vergroten en legden in 1893 contact met de progressieve *Zuid-Vlaamsche Sprekersbond* waarvan Hector Plancquaert en Léonce Ducatillon de dynamiek garandeerden. Op 25 maart 1893 verklaarde Ducatillon in de *Zuidvlaamsche Sprekersbond* onbewimpeld: 'Het moet niet gezegd worden dat de *Vlaamsche beweging van nature democratisch is en den kleine tegen den groote verdedigt, dat de taalverdrinking de grootste volksverdrinking is, die bestaat...*'

Niet te verwonderen dat De Backer in Hector Plancquaert onmiddellijk een overtuigd medestander vond.

De Christene Volkspartij

Begin april 1893 schreef Pieter Daens - drukker, uitgever en dagbladschrijver van zijn eigen bladen *Het Land van Aelst* en *De Werkman* - naar Frans Sterck (die *Klokke Roeland* had overgenomen) om een ontmoeting met de Roelanders te beleggen: hij wou samen met hen de mogelijkheden onderzoeken om, naar de richtlijnen van *Rerum Novarum*, een volksgezinde beweging op gang te brengen.

Als bestuurslid van de Vlaamse en katholieke kring van literatuur- en taalvrienden, het *Dauids Genootschap*, vervulde Pieter Daens een belangrijke rol in het Aalsterse progressievere katholieke milieu.

Vanaf het begin van zijn politiek engagement zou hij zijn beide kranten ten dienste stellen van de christendemocratische, Vlaamse, sociale en antisocialistische beweging waar de *Roelanders* voor stonden.

Op 15 april 1893, drie dagen voordat het parlement het algemeen meervoudig stemrecht voor mannen invoerde, vergaderden in een herberg aan het station van Okegem J.B. Van Langenhaeke, Aloïs De Backer, Prosper De Pelsmaeker, Dr. Hilaire Van de Velde, Smid Frans Lambrecht en Pieter Daens. Die schrijft hierover in zijn *Priester Daens, zijn Leven, zijn Strijden, zijn Lijden, zijne Dood en Verheerlijking- april 1909* het volgende:

'Na zijn toetreding tot de eerste christendemocratische partij van België die op 15 april 1893 te Okegem officieel werd gesticht, vroeg Pieter Daens aan zijn broer Adolf om het programma te schrijven. Adolf Daens had de aandacht van de democraten getrokken door zijn opkomen voor evenredige vertegenwoordiging.'

Het programma van de *Christene Volkspartij* was progressief maar niet gloednieuw. De sociaaldemocratische opvattingen van de *Roelanders* werden gelijktijdig uitgedrukt in diverse progressieve en intellectuele kringen die de maatschappelijke noden van hun tijd bestudeerden. De verdienste van de *Christene Volkspartij* - of zoals ze later zou genoemd worden de *partij van Priester Daens* - was (en is) dat ze de eerste autonome, Vlaamsgezinde politieke partij was met een uitgesproken cultureel, sociaal en economisch profiel.

Parlementsverkiezingen 14 oktober 1894

Het waren de eerste parlementsverkiezingen met algemeen meervoudig stemrecht. Naargelang de opleiding en cijns die men betaalde kregen alle mannelijke Belgen van 25 jaar één, twee of drie stemmen. De zetelverdeling gebeurde volgens het meerderheidsstelsel. Het begrip lijsttrekker of duwer bestond niet. De kandidaten stonden alfabetisch op het stembiljet vermeld.

De uitslag voor katholieke kandidaten: de Sadeleer 27.067, Diericx 26.534, VanWambeke 25.256 en Woeste 25.493 stemmen. Bij de Christene Volkspartij Daens 23.498, De Backer 21.876, De Pelsmaeker 21.373 en Plancquaert 20.649 stemmen. De avond van de verkiezingen grote vreugde bij de katholieken: hun 4 kandidaten waren verkozen. Bij

Burgers, Werklieden.

Gij weet met welke razernij de bewaarders met hunnen aanhang de Kristene Volkspartij vervolgen.

Gij weet ook wat al loensche middelen zij in 't werk stellen om de democratische instellingen te doen vallen.

Ja, meermalen hebt gij onze vijanden hooren uithazuinen, dat de samenwerkende Weverij van Denderhautem viel, ging vallen of gevallen was. Doch, Goddank, niettegenstaande al hunne leugens en kuiperijen, staat zij op vasten voet en gaat vooruit.

Hewel, gij, burgers en werklieden, die bij het hooren dier lasteringen verontwaardigd waart, ondersteunt uwe broeders en doet uwe aankopen in de

Samenwerkende maatschappij : « De Vereenigde Wevers, » te Denderhautem.

Gij zult er schoone en goedkope artikels vinden, zooals :

Handdoeken, servetten, tafellakens.
Lijnwaad, mixto, gebleekt en ongebleekt katoen in alle breedten. Blauw geveerd voor voorschoten.
Alle soorten van gemaakte hemdens.
Velours, demiet, garengoed dienstig voor werkbroecken.
Elastieken in alle prijzen.
Grootte keus van vrouwenartikels. Stoffen voor onderrokken van drij, vier en vijf ellen voor 1 fr. enz., enz.

Ook te verkrijgen alle soorten van keurslijven, (corsels).

Prijzen buiten alle concurrentie.
Depot voor Aalst en omstreken bij M. Petrus Daens-Mayart, Achterstraat, Aalst.

de Christendemocraten spraken ze van *Colossaal kiesbedrog*. Het hoofdtelbureau hield het bij een onachtzaamheid van 2.073 nietige en witte stembrieven bij de berekening van de volstreckte meerderheid die 25.888 i.p.v. 24.853 stemmen bedroeg. De Sadeleer en Diericx werden verkozen op 14 oktober. Een herstemming, *'balloteering'* volgde op 9 december 1894 tussen de katholieken Van Wambeke met 26.538 en Woeste met 27.539 en de christendemocraten Adolf Daens met 26.832 en Aloïs De Backer met 25.760 stemmen. Woeste en Priester Daens werden verkozen en op 13 december 1894 legden ze beiden hun eed af in het parlement. Voor de Christene Volkspartij en Priester Daens was dit het begin van een lange lijdensweg.

Voor de provincieverkiezingen van 29 juli 1896 doorkruisten Priester Daens en zijn luitenanten alle gemeenten van het arrondissement om de kiezers te overtuigen. In Aalst stonden Pieter Daens en Aloïs De Backer voor het eerst samen op de kartellijst *"Vereenigde Liberalen en Daenspartij"*. Pieter Daens (op de 3de plaats) haalde er 6.943 stemmen, De Backer (op plaats 4) 6.865.

Aloïs De Backer werkte verder met tomeloze inzet voor de gewone man - de "Franschmans" - seizoenarbeiders in Frankrijk-, steenbakkers, wevers, landbouwers (*Veeverzekering Sint-Amandusbond en de*

samenwerkende melkerijen), hopboeren, kantwerkers thuisarbeiders. Hij stichtte binnen de christendemocratische beweging in februari 1897 de eerste samenwerkende maatschappij: "De Vereenigde Wevers" te Denderhoutem. Hij was vooral op het platteland en zeker in zijn eigen dorp immens populair geworden.

Vlaamsch-Christene Volkspartij

De Backer stond in januari 1897 aan de kant van Plancquaert, die in Gent de *Vlaamsch Christene Volkspartij* oprichtte. De stichting van de Vlaamsch Christene Volkspartij zorgde voor opschudding. Voortaan was de Christendemocratie geen lokaal Aalsters fenomeen, maar een breder op nationaal vlak gestructureerd geheel.

Bij de parlamentsverkiezingen van 22 mei 1898 stelde De Backer zich opnieuw kandidaat voor de kamer in het arrondissement Aalst. Pieter Daens vervangt als lijsttrekker zijn broer Priester Daens, die onder druk van Mgr. Stillemans niet in Aalst mocht opkomen en zich kandidaat stelde in Brussel, waar hij niet verkozen geraakte. De Backer behaalde op de tweede plaats weliswaar 22.985 stemmen en Pieter Daens 22.937 maar geen van beiden werd verkozen, de kiesdrempel lag op op 27.318. De 4 verkozenen in het arrondissement waren de Katholieken: de Sadeleer met 31.402, Van der Linden met 30.764, de Bethune met 29.472 en Woeste met 28.830 stemmen.

Bittere armoede

Anno 1898 zat het gezin De Backer financieel aan de grond en ging de gezondheid van Aloïs sterk achteruit. De niet aflatende, niets ontziende hetze tegen zijn partij had hem zwaar getroffen.

Door zijn groot gezin en zijn beroep was De Backer financieel zeer kwetsbaar. Het kapitaal van zijn vrouw en van zijn ouders, dat aanvankelijk de armoede buiten hield, was vlug verteerd.

Haast zonder inkomen als advocaat en met een snel dalende oplage van Klokke Roeland als gevolg van de niet aflatende lastercampagne en de dreigingen van pastoor Van de Putte en onderpastoor Van der Linden verhuisde het gezin uit materiële nood in 1898 naar Schaarbeek. Daar opende De Backer een winkeltje in boter, eieren en linnen. Het waren bittere jaren voor De Backer, die zich uitsloofde voor zijn handel, regelmatig ziek werd en bedrijvig was

om de christen democratie in Brabant te propageren. Over die tijd vertelt Pieter Daens:

“Advocaat De Backer, die kloekmoedige ziel, een der beste redenaars van Vlaanderen, vervolgd en gebroodroofd gelijk priester Daens, in de gemeentekiezing afgestemd als raadsheer van zijn geboortedorp, beschadigd en beschandigd op alle manieren; de wens zijner vijanden was voldaan; hij had Denderhoutem moeten verlaten en was naar Brussel gaan wonen, met zijn huisgezin, op de Haachtse Steenweg, de straat boven de Botanischen Hof. .... Te dien tijde, ik ging meermaals bij M. De Backer, men kon er de

angst en 't verdriet met de handen pakken. Advocaat De Backer had niets meer; ik kon er nog wat tegen en stond in voor al de kosten van de Kiezing.”

Parlamentsverkiezingen 27 mei 1900

De verkiezingen van 27 mei 1900 waren de eerste in het stelsel van de Evenredige Verdeling. De aanhang van de Christen Democraten was ook buiten de Aalsterse regio zo sterk aangegroeid dat de tijd rijp was om politiek ook nationaal actief te worden. Voor de wetgevende verkiezingen van 27 mei 1900 stapte Adolf Daens - als gesuspendeerd priester volkomen geïsoleerd binnen de gelovige gemeenschap - op advies van Hector Plancquaert van het arrondissement Aalst over naar het arrondissement Brussel. Met deze strategische zet kon de radicale doch als niet-priester meer aanvaardbare De Backer naar Denderhoutem terugkeren en lijsttrekker

worden van de Christene Volkspartij in zijn eigen Arrondissement Aalst.

Derde keer goede keer... de verkiezingen van 27 mei 1900 werden een persoonlijk succes voor de Backer die met vlag en wimpel werd verkozen. Met 1.150 naamstemmen deed hij beter dan zijn grootste politieke tegenstander in Aalst, Charles Woeste, de lijsttrekker der 'bewaarders', wiens invloed reikte tot bij de koning en zelfs tot in het Vaticaan in Rome: 1.104 voorkeurstemmen. De andere Katholieke boegbeelden baron Léon de Bethune en de Haaltertse Louis de Sadeleer katholiek volksvertegenwoordiger sedert 1882, advocaat en zoon van Jacques de Sadeleer, brouwer en gemeenteraadslid in Haaltert, haalden respectievelijk 998 en 859 naamstemmen. De Backer noemde hen ooit smalend: *"de drij vreemdelingen en kasteelheren die het arrondissement Aalst vertegenwoordigen..."*.

Opvallend was het lage aantal naamstemmen van Pieter Daens: slechts 134 voorkeurstemmen waarvan 76 in zijn eigen kanton Aalst waar De Backer er 475 haalde. In het kanton Ninove haalde De Backer 303 voorkeurstemmen, Pieter Daens 9. In het kanton Herzele De Backer 314, Pieter Daens 38.

Vleugelvorming

Hieruit blijkt dat de Christene Volkspartij toen reeds een feitelijke vleugelvorming kende: enerzijds de groep omheen De Backer die de ideologie die de partij bij haar stichting had meegekregen aankleefde, anderzijds de groep omheen Daens met de nieuwe tussen 1893 en 1900 verworven aanhang die overwegend uit arbeiders bestond.

Op 17 juli 1900 legde De Backer de eed af als enig kamerlid van de Christene Volkspartij. Pas in 1902 kreeg hij het gezelschap van priester Daens die toen wel verkozen werd en met wie hij een tweemansfractie vormde tot 1904.

Dank zij de verscheidenheid van de behandelde thema's, de uitvoerigheid en de methodische opbouw van zijn toespraken en tussenkomsten genoot De Backer meer aanzien dan priester Daens, vooral omdat hij in zijn optreden ook bezadigder was. Opvallend was de grote welwillendheid die hem door de rechterzijde werd betoond, Priester Daens daarentegen stuitte enkel op hun vooringenomenheid.

Voor De Backer en zijn aanhang van antisocialistische en uitgesproken Vlaamsgezinde landelijke bevolking van landbouwers, kleine zelfstandigen en intellectuelen was de godsdienst de basis van de maatschappij. Hij wilde dus helemaal niet weten van een samenwerking met socialist en/of liberalen die deze basis zou ondermijnen en de tegenwerking van de geestelijkheid rechtvaardigen.

De grootste teleurstelling die Aloïs De Backer moest verwerken was dat Priester Daens in de eerste jaren van zijn loopbaan als kamerlid geen enkel initiatief nam ten voordele van de Vlaamse ontvoogdingsstrijd. De Backer trad in het Parlement naar voren als een fel verdediger van de sociale en Vlaamse belangen op een ogenblik dat dit bij andere partijen nauwelijks aan bod kwam.

Priester Daens en Aloïs De Backer belichaamden in het Daensisme de eenheid door verscheidenheid. In het parlement was De Backers bezadigheid inderdaad een nuttige correctie op de felheid waarmee priester Daens de behoudsgezinde tegenstrevers bestreed.

Over een scheuring was er echter allerm minst sprake: er was uitsluitend een verschillende opvatting over de te volgen politieke weg. Jos Verdoodt merkt op dat men van die "vleugelvorming" zelfs vandaag nog altijd de tekenen kan zien in "de gemakkelijk aanwijsbare kernen van mensen die hun eigen daensistisch verleden en/of dat van hun ouders en grootouders levend houden."

Op de onvermijdelijke uitzonderingen na, staan Denderleeuw en Aalst dicht bij de gebroeders Daens, terwijl het overige deel van het arrondissement ideologisch eerder tot de oude aanhang van De Backer behoort.

Omdat het zowel priester Daens als de familie De Backer financieel erg slecht ging, werd voor de verkiezingen tussen hen beiden overeengekomen elkaar te steunen indien één van hen niet verkozen zou worden. De financiële overeenkomst Daens-De Backer bood een oplossing voor de twee verarmde families: De Backer zou een tijdlang zijn wedde van parlementslid (4.000 Bfr per jaar) delen met priester Daens mocht deze laatste te Brussel, tegen de verwachtingen in, toch niet verkozen geraken.

Op die manier zou priester Daens, niet meer verkozen in 1898, ook niet langer afhankelijk zijn van het

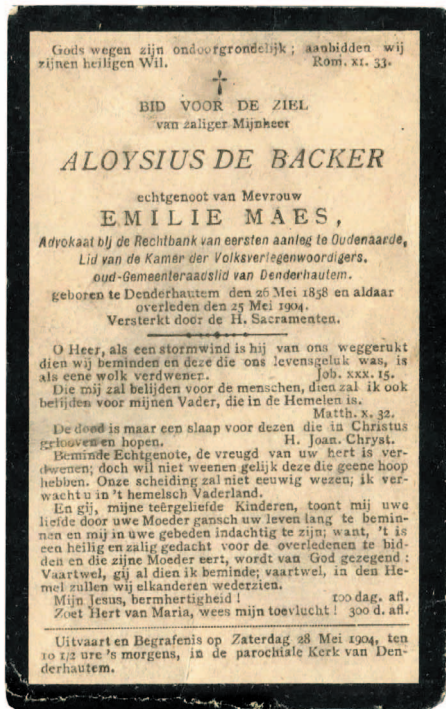

slinkende fortuintje van zijn broer Pieter. De financiële overeenkomst moest slechts tot 1902 worden nageleefd aangezien Priester Daens reeds in 1902 in Brussel verkozen wordt.

Verkiezingen 29 mei 1904

Op 29 mei 1904 mochten er in Aalst voor het eerst 5 volksvertegenwoordigers worden gekozen.

De Backer was lijsttrekker maar zijn afgetakeld lichaam was zo verzwakt dat hij op doktersbevel het

bed moest houden. De daensisten werkten zich de ziel uit het lijf op kiesmeetings om hem te laten herverkiezen. De Backer had zich te pletter gewerkt voor zijn ideaal en overleed op woensdagnamiddag, 25 mei 1904 te 16 uur, slechts 46 jaar oud.

Het nieuws van zijn dood op enkele dagen vóór de verkiezingen kwam voor zijn tegenstanders wel heel gepast. De ingetogen sfeer bij de begrafenis van De Backer werd echter grondig verstoord door de tegenstanders van de Christene Volkspartij die in de nacht van 26 op 27 mei groene affiches hadden aangeplakt in de straten van Denderhoutem en in de 71 andere gemeenten van het arrondissement Aalst: *“De Backer is dood en zijn lijst is ook dood. Vruchteloos voor hem nog te stemmen.”*

De Backer werd toch met vlag en wimpel verkozen. Zijn herverkiezing dient beschouwd te worden als het laatste eerbewijs van het volk dat hij zo lief had.

**Wat een huishouden van
Man, Vrouw en 2 kinderen
noodig heeft per week**

Inishuur	2,50
Petrol	0,34
Aardappels 18 kil. aan 10 ctm.	1,80
Kolen 50 kilos	1,60
Brood 12 kilo aan 0,25 fr. de kil.	5,25
Suikerij 500 grammen	0,22
Boter-Magarina 500 grammen	1,00
Vet 500 grammen aan 2,20 fr. de kil.	1,10
21 pinten botermelk aan 0,02 fr. de pint	0,42
Rijst 1/2 kil.	0,20
Zout 1 kil.	0,07
Bloem en Koffie	1,00
Groenten per week	0,75
Vermicel	0,12
Zeep 1 kil.	0,40
Waschpoeder 500 grammen	0,15
Zondag noenmaal 750 gr. vleesch	1,50
Onderhoud-kleederen en meubels	2,50
Tabak en baard	0,30
Ziekenb. en Herververzeker. man en vrouw	0,47
Vakvereniging	0,20
Pensioen man en vrouw	0,25
Hout per week	0,15
Drinkgeld voor den man per week	0,30
	22,57

Eerbetoon? Zeker, maar ook dankbaarheid voor de man die er altijd stond voor de kleine man.

Opmerkelijk in de uitslag was het aantal voorkeurstemmen dat hij behaalde: 575, meer dan het dubbele van Pieter Daens 233.

De Katholieken hadden het heel moeilijk met de kiesuitslag die de groene socialist Pieter Daens in de Kamer bracht naast zijn broer Adolf, verkozen in Brussel. Hem werd verweten aan *‘lijkpikkerij te hebben gedaan door meer dan 2000 kiezers, uit medelijden voor de weduwe en weezen van den afgestorvene, voor hem te doen kiezen.’*

In de brochure ‘Eerlijkheid & Vrijheid - Pieter Daens (1842-1918)’ uitgegeven door de stad Aalst naar aanleiding van de gelijknamige tentoonstelling verwijzen de stellers op blz. 41 naar een pamflet van Pieter Daens waarin hij in het parlement opsomt wat een gezin nodig heeft om te leven in 1906. Eerlijkheidshalve mochten ze er wel bij vermelden dat Pieter Daens de mosterd haalde in een verkiezingspamflet van De Backer uit 1900.

Of Pieter Daens zijn belofte om ieder jaar 1.000 Bfr. van zijn parlementaire wedde af te staan aan

mevrouw De Backer al dan niet is nagekomen kon ik nergens terugvinden. In de zitting van donderdag 22 december 1904 zetten niet de gebroeders Daens maar wel de Katholieke volksvertegenwoordiger Henry Carton de Wiart, de grote opponent van Daens, een agendapunt op de kameragenda om aan de weduwe De Backer een weduwepensioen van 2.000 Bfr. toe te kennen zoals aan de weduwe van de socialist Gustave Defnet.

scher, socialer, vlaamsgezinder te worden zodat de ontvoogdingsstrijd van het volk zo snel mogelijk kon leiden tot afdoende structurele hervormingen.

Zijn hardnekkige vlaamsgezindheid was duidelijk meer dan een taalstrijd: het "Vlaamsch" was het onmisbaar middel in zijn door-en-door sociale strijd om - via onderwijs en ontwikkeling - de achtergestelde Vlamingen recht en vrijheid te laten verwerven en hen via een betere sociale status welva-

Zondag te DENDERHAUTEM voor d'Inhuldiging van 't Lokaal DE VOLKSWIL: Een zee van volk, vier Muzieken, aanspraken door Daens en Plancquaert; nieuw Volksgezang; men ziet het: De geest van den onvergeetbaren De Backer leeft in de zielen der volkeren; elk zal zijn beste doen voor de kristene eerlijke Volksmacht, nu dat de Kiezers zoo schandig, zoo wreed, zoo eerloos bedrogen zijn door de Katholieken.

render te maken. In het parlement was De Backers bezadigdheid een nuttige correctie op de felheid waarmee priester Daens de behoudsgezinde tegenstrevers bestreed.

Adolf Daens en Aloïs De Backer belichaamden in het daensisme de eenheid door verscheidenheid.

Pieter Daens zou volksvertegenwoordiger blijven tot 26 maart 1918. Vanaf 1907 namen de interne strubbelingen tussen Pieter Daens en Hector Plancquaert dermate toe dat de partij een deel van haar aanhang verloor. Na 1910 probeerden jonge elementen, de zogenaamde Jong daensisten, de partij er bovenop te helpen. Ze slaagden erin om opnieuw een beperkte samenwerking tot stand te brengen tussen de verschillende afdelingen en fracties. Bij de parlementsverkiezingen van 1914 behaalde de daensistische lijst 28 % van de stemmen, wat jammer genoeg net niet genoeg was voor een tweede parlementszetel voor Hector Plancquaert. Pieter Daens bleef als enige volksvertegenwoordiger zeten, en voor Plancquaert was dit de zoveelste ontgoocheling in zijn eeuwige politieke loopbaan-zonder-mandaat.

De waarheid verplicht ons ook te schrijven dat Pastoor Van de Putte van Denderhoutem (de broer van de uitgever van "De Denderbode") meer dan waarschijnlijk na de verzoening aan het sterfbed van De Backer zijn relaties met succes had aangewend om een overlevingspensioen aan de 34-jarige weduwe De Backer in de Kamer gestemd te krijgen. Een jaar later brengt Pieter Daens in De Werkman van 21 april 1905 hulde aan De Backer, en roept "al de Vrienden, Demokraten, Franschmans en Belgische werklieden" op om een laatste maal hulde te brengen aan "onzen betreurden Volksvriend" bij de inhuldiging van het grafmonument op het kerkhof van Denderhoutem.

In Denderhoutem bleven de Christen Democraten een sterke aanhang hebben. In die mate zelfs dat op zondag 22 maart 1914 Pieter Daens en Hector Plancquaert het nieuwe lokaal "De Volkswil" feestelijk kwamen inhuldigen.

De Backer zag de partij als een middel om de oppermachtige Katholieke Partij te dwingen democrati-

Op 28 juni van datzelfde jaar - 10 jaar na zijn overlijden - herdachten zijn aanhangers A. De Backer. Na de huldding aan zijn graf ging het naar het lokaal "De Volkswil" waar Planquaert de menigte toesprak en Pieter Daens een dankwoord uitsprak.

De Eerste Wereldoorlog zou de activiteiten van de daensisten grotendeels stilleggen. Weer zouden de kopstukken elk op een andere manier omgaan met de nieuwe situatie. Pieter Daens bleef in Aalst actief in het volkshuis van de daensisten, het lokaal "Volksverheffing", waar hij poogde niet te verzaken aan de doelstellingen van de Christene Volkspartij. Hij zou tot aan zijn dood in 1918 zuiver daensist blijven.

Aloïs De Backer werd herhaaldelijk herdacht en gehuldigd door de daensisten. Na de Tweede Wereldoorlog gebeurde dat een eerste maal in 1957 tijdens de Daensherdenking samen met Hector Planquaert, smid Lambrecht en Denis Ceuterick.

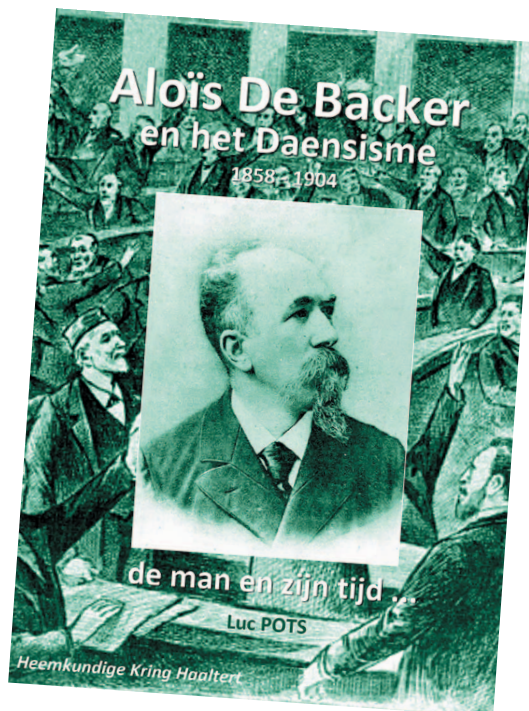
In Denderhoutem had vanaf 1980 drie jaar op rij op initiatief van het Daensfonds een druk bijgewoonde herdenking bij van De Backer en zijn poulain Albert Van den Bruelle.

Op 2 mei 2004 werd op initiatief van de Heemkundige Kring Haaltert de honderdste verjaardag van zijn overlijden herdacht. Onder ruime belangstelling werd zijn borstbeeld onthuld aan de vroegere melkerij Sint-Paulus, in de nabijheid van zijn geboortehuis in de Atomse Lebeke.

Het beeld werd gesculpteerd door beeldhouwer-steenhouwer Bavo Pausenberger (Zomergem) op basis van een zorgvuldig bewaarde foto van De Backer (verzameling Hans Sonck) die ook zijn doodsprentje sierde.

En in 2014 kreeg hij een tentoonstelling in de Muziekacademie in Denderhoutem ter gelegenheid van de boekvoorstelling "Aloïs De Backer en het Daensisme".

Luc Pots

Een gebouw vertelt een verhaal...

'Muërtgattens hof in den Boekent'

De oude vierkantshoeve aan de splitsing Beernhoutstraat en Boekentstraat heeft drie benamingen. Van oudsher was en is het 'Muërtgattens hof', door sommige 'Middelleershof' en "Van Londersele's hof" genoemd.

De naamswijziging is logischerwijze verbonden met de bewoners van de hofstede. De hoeve die er reeds

Tekst onder foto: De hoeve met kapel t.e.v. de H.Gaugericus.

was in de 16e eeuw was bewoond door Franciscus (Van de) Moortgate, een landbouwer uit Sint-Lievens-Esse die huwde te Haaltert in 1728 met Anna Maria Meganck.

Hun dochter Petronella Moortgat (° 29-06-1729) huwde Joannes De Sadeleer te Haaltert in 1756.

Ze kregen acht kinderen, onder wie Ludovicus (° 06-11-1767). Ludovicus, trouwde in 1795 met Joanna Maria Francisca Van Londersele (1). Vanaf die periode werd de boerderij uitgebaat door de familie Van Londersele.

In 1906 huwde Dominicus Van Londersele met Sylvie Uyttenhove uit Vlierzele. Er kwamen drie kinderen: Jan Baptist, Petrus Albertus (Pater Andreas, Passionist) en Maria Elva. Na het overlijden in 1914 van haar echtgenoot, hertrouwde Sylvie op 22 mei 1918 met Karel De Middelmeer, een landbouwer uit Schorisse. Vandaar ook de (weinig) gebruikte naam 'Middelleers hof'. Karel ('Sjaalen') was actief in de Haaltertse politiek en werd verkozen voor de Katholieke partij in 1921. In het begin van de oorlogsperiode bij afwezigheid van de verkozen burgemeester Paul Baron de Sadeleer (uitgeweken naar Frankrijk), aanvaardde hij de burgemeesterssjerp, maar werd in 1943 vervangen door Theo Van Driessche (2).

De overval

In november 1918 stond de buurt in rep en roer. Het was de periode dat de beruchte 'zwarte bende' Vlaanderen onveilig maakte. De bende onder leiding van 'Tijger Verstuylt' was verantwoordelijk

voor tientallen gewapende overvallen, plunderingen en moorden in het ganse land. Maandenlang leefde de bevolking in angst en overal werd er gebeden 'van den tijger der wreedheden, verlos ons Heer'. Verstuyft werd tweemaal ter dood veroordeeld en zat zesendertig jaar in de gevangenis (3).

Volgens het verhaal van Albert Van Londersele (Pater Andreas), opgetekend in een opstelschriftje uit 1931, zou die bende ook een inbraak gepleegd hebben op het hof. Hij verwoordde het gebeuren verteld door de knecht, Donaat De Pelsmaeker (Mossels Naat) die alles meemaakte. Hierna volgt het ingekorte verhaal.

◀◀ 'Angstige uren

't Gebeurde rond het Allerheiligenfeest van 't jaar 1918. Inbreken, stelen, branden en moorden 't was al wat men hoorde. 'k Zal u vertellen wat er bij ons voorviel.

De avond was vroeg gevallen. Rond acht uur was iedereen naar bed en alles was rustig.

Tok, tok, tok, daar werd geweldig aan de poort gerammeld. De Hond blafte op 't hof, zo'n lawaai was hij immers niet gewoon te horen, laat in de avond. In de slaapkamer werd niets gehoord, ze was te ver verwijderd van de poort. Daar de bouw van de boerderij gansch gesloten is lijk een vierkant, zoo bevindt zich de poort op de voorrij en de slaapkamer op de achterrij. Wat zouden de mannen aanvangen? Ze aarzelden, zouden ze inbreken of voort rammelen?

De oplossing kwam gauw. Een klein kamervensterkje aan de overkant van de straat werd opengeduwed. 'Hela, wat is er daar te doen aan de poort', riep een zware mannenstem. 'We komen hier slapen vragen op 't hof, zei één van de mannen, maar z'n hooren ons niet'. 'Ze slapen gansch van achter en 't is te ver om u te hooren. Maar tast ne keer opzij van de poort, er is daar een ijzerdraad die in de slaapkamer verbonden is met een belleken. Trekt eraan en ze zullen wel wakker worden, waarna hij het vensterken sloot.

Tinge-linge ling klonk het in de slaapkamer. Vader en moeder verschooten ervan, zo laat op de avond nog iemand aan de poort. Blijf maar liggen Sylvie, ik zal wel gaan. 'Wie is daar'? Goed volk, doe maar open. Wij zijn hier met ne man of vier en komen vragen om hier te slapen. We zijn krijgsgevangenen en komen van Duitschland weer naar huis en we vergaan van

den honger'. Als we maar in de stal mochten slapen, vroeg een andere. Dat moogt ge wel en vader schoof de grendel weg.

Vier zware kerels kwamen binnen en wenschten een goeie avond. 'En, gij komt van Duitschland? Ja, ze wouden ons daar niet loslaten, maar dat ziet ge van hier.' Zoo gingen ze verder al koutend over hun ontberingen in Duitschland.

'Hemel, ik meende dat ge grooten honger had? Komt mee naar binnen, 'k zal u eten geven'. Het licht brandde reeds in huis, want moeder was ook opgestaan. Vader en moeder wisten niet wat ze ervan moesten denken. Ja, ze kwamen van dat vervloekte Duitschland waar ze zo lang verbannen geweest waren. Ze waren kapot van den honger en vermoeidheid. Hun kleeren, hoe zagen die er uit? De ellendigste schooier had er beter. 'Eet nu maar goed en er is nog in de kelder', zei vader.

Een poos was er stilte. 'En woont gij hier alleen op zo'n hof? We hebben nog drie kleine gastjes en ne knecht die nog een beetje helpt'.

'Ook veel afgezien binst den oorlog', vroeg één van de mannen. 'Da kunde wel peinzen', antwoordde moeder. 'Heeft het gesmaakt', vroeg moeder en daarop wou vader met de lantaarn voorop naar de stal gaan om te slapen.

Plots schopte één der mannen de lantaarn uit vader's hand, dat ze tegen de muur in stukken vloog. Vader en moeder slaakte gillen terwijl ze vast gegrepen werden door twee mannen. De eene schelm neep vader zijn keel toe en riep 'zwijgen of uw leven' terwijl de andere een revolver tegen zijn hoofd hield en hem toesnauwde: 'uw geld of uw leven, g'hebt te kiezen'.

Al de feiten die volgden op de schrille schreeuwen der slachtoffers zijn zo snel gebeurd en volgden elkaar zo vlug, dat de snelheid van de pen niet bij te houden is.

Nauwelijks waren ze op een stoel vastgebonden of er kwamen wel tien schurken binnen en liepen als gekken dooreen.

Naatje, onze knecht sliep in een andere kamer en bij 't hooren van dat akelig om hulp roepen was hij bliksemsnel uit zijn bed gewipt. Waar naartoe? Hij sidderde als een riet en verstopte zich onder 't bed. Eén der schelmen kwam binnen, recht op het bed af en voelde met de hand. 'Hier heeft iemand geslapen, het

bed is nog warm, maar de vogel is gaan vliegen'. De jongen verging van schrik en zie daar kreeg hij ineens het zoeklicht vlak in zijn oogen. 'U overgeven of uw leven'. De knecht zag niets, alleen een grove hand met een dreigende revolver. De tranen sprongen uit de oogen van de jongen. 'Ik geef mij over, als ge mij laat leven'. Onze knecht kroop weer in het bed en beloofde geen gerucht te maken. Zijn leven was voor 't oogenblik gered.

In het huis vroeg één van de mannen, hij scheen de kapitein te zijn 'allez geef ons elk 10 frank, we zijn met ne man of vijftien. Daarmee zijn wij content en wij laten u gerust'. Tegenstribbelen had geen zin en vader ging naar boven gevolgd door één van de bendeleden. In de kleerkast onder een naaidoos lag een briefje van 100 frank en nog wat klein geld. Vader toonde ook een hoekje waar nog 500 frank lag. Als een gretige wolf lekkebaarde de bandiet wanneer hij 't pakje briefjes in de gaten kreeg. Ze huppelden de trappen af en verdeelden alles aan tafel.

'Nu gij alles kwijt zijt, hebt gij geen reden tot leven meer, wij gaan alles in brand steken'. Waarop moeder smeekte 'laat onze kinderkes toch leven'.

Vader en moeder werden gekneveld en in bed gestopt en een prop in de mond gestopt. Ondertussen hadden de meeste bendeleden het hof verlaten, één bleef achter met stekskes om alles in brand te steken, doch plots was er een raar geluid rond het hof. De man schrok en vluchtte weg. Er volgden ogenblikken van akelige stilte. 'Sjalen, zouden ze weg zijn, k'en hoor of zie niemand meer'. Na veel moeite konden ze zich bevrijden en gingen naar beneden, alles was rustig. Ze stonden mekander te bekijken, 'wat is er nu met ons gebeurd? Wij leven nog, en ook onze kinderen' en schreiend vielen zij in elkaars armen.

Vader en moeder, de kinderen en de knecht zijn op een mysterieuze wijze aan de dood ontsnapt.

Het nieuws van de overval deed spoedig de ronde in gans de streek. Zo kwamen wij te weten dat twee mannen van Kerksken rond middernacht luidruchtig naar huis kwamen. Ze kwamen van den achtersten Boekent, langs het straatje nevens het hof en schoten 't Molenbaantje op naar Terlicht.

Zonder het te weten hebben die luidruchtige mannen de dieven in alarmtoestand gebracht, zodat ze de aftocht hebben geblazen in de mening dat zij verraden waren en zo het leven van zes mensen gered hebben. Na de tragische nacht, kwam de ontvucherende voormiddag. Alles was gestolen: geld, zilver en goud.

Wij, kinderen, waren te jong om het tragische van de voorbije nacht te beseffen.

Wij vonden het vreemd dat vader en moeder zo heel anders waren en dat alles in huis zo overhoop lag en dat er zelfs geld op de vloer lag. Ik begon te rapen, 2 cent, vijf cent en daar nog een stuk en daar. Ik telde ze bijeen en kinderlijk blij gaf ik mijn gevonden geldstukjes van 37 centiemen aan moeder. 't Is goed mijne jongen, 't is al wat wij nog hebben.' >>

Doortocht Franse compagnie in den Boekent WO I

Volgens een ontdekte brief in de archieven van de familie Van Londersele zou een compagnie Franse soldaten op het hof verbleven hebben op weg naar Brussel, waar zij zouden deelnemen aan de plechtigheid naar aanleiding van de intrede van Koning Albert I en Koningin Elisabeth op 22 november 1918.

Onderaan de brief staan de initialen H.V.M. Wij hebben nog niet ontdekt wie de schrijver was van het merkwaardige proza. Zeker werd het geschreven door iemand die de Franse taal grondig beheerste, geschoold was en een hoge culturele bagage bezat. Hierna de vertaalde tekst.

◀ Haaltert en Kerksken, 20 november 1918

Officieren en soldaten, beste kameraden

Toen in augustus 1914 de barbaarse horden de bodem van ons vaderland bevuilden, keerden de blikken van alle Belgen zich naar hun zuiderburen om hun hulp af te sme n. De geschiedenis had ons geleerd dat in dit mooie Frankrijk een dapper en edelmoedig volk leefde, steeds bereid om de nobele en rechtvaardige zaak te verdedigen. En onze hoop werd niet teleurgesteld.

De strijd is lang en zwaar geweest. Het ging er immers om een reus neer te slaan die zich sedert een halve eeuw tot de tanden gewapend had om zijn tirannieke overheersing te kunnen neerslaan over het hele universum en overal – op de ruïnes van de beschaving – de vlag van de brutale kracht te planten.

Vertrouwend op zijn formidabele bewapening, waande de “Kaiser” zich zeker van de overwinning, maar dat was rekenen zonder de legendarische bravoure en de ontembare energie van de Franse soldaat.

De Gallische haan stelde zich tweemaal tegen de Teutoonse arend en na vier jaar van heldhaftige strijd, slaagde hij erin hem te doen bezwijken onder de slagen van zijn formidabele klauwen. Na een monsterlijke tirannie zonder voorgaande in de geschiedenis, konden wij eindelijk vrij ademen dankzij stromen Frans bloed, dat meer dan eens de christelijke beschaving redde.

Wat een geluk, wat een vreugde voor ons nederige bewoners van een godvergeten gehucht van een Vlaams dorp, toen we vernamen dat helden van de Marne en Verdun ons de eer gingen aandoen om enkele uren onder ons te verblijven. Nauwelijks had het nieuws van de aankomst van de Franse soldaten zich hier verspreid, of alle mannen en vrouwen, rijk en arm, jong en oud rivaliseerden in hun haast om ieder om ter best de glorievolle overwinnaars te ontvangen.

Het spijt ons ten zeerste, heren officieren en soldaten, dat onze toestand en de omstandigheden ons niet toegelaten hebben u te verwelkomen met het ceremonieel, verschuldigd aan uw rang en aan uw oorlogsverdiensten. Wat ons troost in de onvolmaaktheid van uw ontvangst is enerzijds het feit dat wij ons best gedaan hebben en anderzijds ons vertrouwen dat u geen oordeel zal vellen over uiterlijk vertoon. Zo veel vreugde wij ondervonden de Duitsers te zien weg-

vluchten, evenveel betreuren wij vandaag de Franse soldaten te zien vertrekken. Maar de plicht roept jullie en we weten dat men moet gehoorzamen.

Jullie zullen in Brussel, “ons klein Parijs”, voorbijkomen en de glorievolle intrede in onze hoofdstad bijwonen van onze beminde vorsten. Mogen diegenen onder u die onze beminde koning en onze koningin-verpleegster zouden kunnen benaderen hen zeggen dat in het gehucht “Bouckent” de harten van hun onderdanen trillen van blijdschap nu zij terug thuis komen na een lange en pijnlijke ballingschap.

En wanneer jullie, heren, op jullie beurt, zullen terugkeren naar jullie gezinnen, zeg dan aan de uwen en uw medeburgers dat vreedzame en werkzame boeren hun de eer hebben betoond zich de vertolkers te tonen van de gevoelens van dankbaarheid van het hele Belgische volk.

Leve Frankrijk, leve de Franse soldaten, de glorievolle verdedigers van de Mensheid en het Ideaal.

H.V.M. >>

Een andere gebeurtenis waarbij Muërtgattens hof in de belangstelling kwam, was de plechtige eremissie van Albert Van Londerzele (Pater Andreas), één van de drie kinderen van Dominicus en Sylvie Uyttenhove, op 8 september 1937.

Albert Van Londerzele werd geboren in het gehucht Boekent (Kerksken) op 26 augustus 1910. Hij studeerde voor priester en zijn eremissie vierde hij in de parochiekerk van Kerksken op 8 september 1937. Hij studeerde Wijsbegeerte, Godgeleerdheid en Moraal en werd professor in Kortrijk in 1938. Een jaar later werd hij benoemd tot directeur bij de Passionisten in Ere (Doornik). Later werd hij aangesteld als overste in Natoye en Wezembeek-Oppem. In 1955 kreeg hij de opdracht een nieuwe parochie te stichten in die gemeente en werd er pastoor. Sinds 1975 genoot hij een welverdiende rust in het klooster van de Passionisten aldaar. Regelmatig bezocht hij zijn familie en vrienden in Haaltert en Kerksken. Op 6 september 1987 vierde de parochiegemeenschap te Kerksken zijn gouden priesterjubileum. In het Parochieblad lezen wij: *‘Hij was een mooie priester, devoot en consequent. Hij was met al zijn vezels verbonden met Kerksken en leefde nog mee met het wel en wee van zijn dorp. In de bewaarschool zat hij bij zuster Methodia, vandaar*

Familie Van Londerseele - De Middelmeer bij de eremis.

Zittend: 1- Josephine Uyttenhove, 2- Jozef Van Damme, 3- EH... Onb., 4- Edgard De Middelmeer, 5- Jan-Baptist Van Londersele, 6- Charles De Middelmeer (oud-burgemeester Ha); 7- Albert Van Londersele (pater Andreas), 8- Sylvie Uyttenhove, 9- Elva Van Londersele, 10- Petrus Uyttenhove, 11- Alexis Taelman.
 2e rij: 12- Frank Uyttenhove, 13- Georges Focquet, 14- Petrus Van Londersele, 15- Madeleine De Rouck, 16- onb., 17- onb., 18- Clementine Vijverman, 19- EH Van den Bosche, 20- EH Van Gijsegem, 21- onb., 22- EH Désire Van Londersele, 23- Pater Cyriel (Passionist), 24- EH Schouppé, 25- EH Ronsse (onderpastoor Haaltert), 26- Bertha Uyttenhove, Madeleine Van den Eynde, 28- Remy De Middelmeer, 29- Jozef Temmerman.
 2e rij: 30- Madeleine Uyttenhove, 31- Edward Uyttenhove, 32- Germaine De Middelmeer, 33- onb., 34- Katrien Uyttenhove, 35- Eugénie Van Londersele, 36- Bertha De Middelmeer, 37- onb., 38- Camilla Ceulebrouck, 39- Clarisse Cooreman, 40- onb., 41- Marie Uyttenhove, 42- onb., 43- Ernest Casteels, 44- Jules Focquet, 45- August Focquet, 46- onb., 47- Marie Van Londersele, 48- Cyriel Uyttenhove, 49- onb.
 3e rij: 50- Gaston Cooreman, 51- Nathalie..., 52- Marie Van den Storm, 53- Camiel Uyttenhove, 54- onb., 55- Katrien De Deyn, 56- Edmond Focquet, 57- Theofiel De Middelmeer, 58- Elvier Cooreman, 59- onb., 60- onb., 61- EH Cyriel Uyttenhove.

naar 'het soepkot' en dan de grote school bij meester De Gheest en bij meester Van den Steen. In 1921 ging hij naar 't Klein College en nadien naar 't Groot college te Aalst (4).

In 1958 stond het hof en de kapel eveneens in de belangstelling naar aanleiding van de wijding van de vlag van de H. Hartbond in aanwezigheid van Mgr. Callewaert.

Frans De Rouck (Boekent, Ezelshoek), auteur van het Daenslied 'De Groene strik', schreef naar aanleiding van de eremis een passende hulde.

De laatste jaren werd de hoeve uitgebaat door de zoon van Jan Baptist, Albert Van Londersele, overleden op 30 maart 2009.

Charles De Middeleer, Elva Van Londersele,
Pater Andreas, Sylvie Uyttenhove,
Jan Van Londersele

*Hulde aan den Eerwaarden Pater Andreas
op den dag zijner Eremis.
Wij wenschen vooral veel geluk,
gezondheid en vreugde bovenal.
Wij verlangen dat gij van druk wordt bevrijd
op 't aardsche dal.
O Heer wil Pater Andreas bewaren van ongelukken
op zijne levensbaan.
Dat hij nog in vele jaren
mgeen onheil hem zou tegenslaan.
't Is gelijk waar hij wordt gevraagd,
al was het in 't verre Oosten,
Onze Lieve Vrouw wil hem vertroosten.
Van in uwe kinderjaren hebt gij de wapens vastge-
nomen om te strijden tegen de gevaren,
Toch zijt gij zoover gekomen,
de dag uwer priesterwijding was daar.
Uwe eremis die gij hebt opgedragen,
wij voegen onze bee met d'uwe te gaar.
Levenslang zullen wij God vragen,
dit is de wensch van ons voorwaar.
Gij leert aan hen den goeden weg,
aan deze die hem niet vonden.
H.Moeder troost u in alle stonden,
gansch onze familie groot en klein,
Wenscht u voortaan kloeken moed opdat gij tevre-
den zoudt zijn,
Zeggen wij met u, Maria wees gegroet.*

Van de familie De Rouck

Sinds die datum staat het eens zo prachtige en belangrijke 'Muërtgattens hof', een begrip in Haaltert en Kerksken, er verlaten en troosteloos bij. Voor hoelang nog?

Willy De Loose

1- Scheerlinck J., *Gezinsreconstructies Haaltert en Kerksken*, HK, 1995, 1997 en 1999

2- De Loose W., *Familieboek II*, HK, 2008, blz.68

3- De Standaard, 8 november 1978, LDL (Louis De Lentdecker), 'Tijger Verstuyft, een bendeleider uit de tijd van 'Arm Vlaanderen'

4- De Loose W.-De Kegel J., *Kerksken, de wereld in een dorp*, HK, 1999, blz. 131

Foto's: Studio M. De Rijck, Kerksken

Dank aan Nathalie Callebaut en Godelieve Van Londersele

Dank aan Marcel Baetens voor de vertaling

Het uitgaansleven in den Boekent in de jaren '60 (2)

Uiteraard was “bij Meine” niet het enige café in den Boekent. Ik noem ze voor de vuist weg op: “in de Poesj”, “in ’t Zougsken”, “bij Tassens Germaine”, “bij Tassens Klein’n”, “bij Jettens Fel (ook bij Blander genoemd)”.

Elke café had zijn eigen typisch cliënteel en in sommige cafés kwamen wij bijna nooit. Als we niet bij Meine zaten, gingen we al eens bij Tassens Germaine, die een zeer mooie en vooral nette en deftige herberg openhield en die steeds sterk geïnteresseerd was in mijn schoolresultaten, vooral omdat haar zoon Etienne toen reeds “voortleerde” aan het college in Geraardsbergen en zij mij aanraadde om dit later ook te doen. Etienne zal trouwens uiteindelijk geneesheer worden.

En als we op bezoek waren in den “achtersten Boekent” gingen we bij Blander, een café-kruide-nierswinkel waar vooral duivenmelkers, kaarters en wielierliefhebbers hun gading vonden, waar we in de “spaarkas” waren (en eigenaardig genoeg niet bij Meine) en waar mijn vader pronostikeerde op de wielervedstrijden. Dit bestond erin dat men voor 10 frank een tiercé van drie renners mocht maken en dat diegene die de einduitslag het dichtst benaderde met de speelpot ging lopen. In het voorjaar van 1963 won mijn vader zelfs die speelpot doordat hij de eerste drie uit de Ronde Van Vlaanderen in de juiste volgorde voorspeld had (1. Noël Foré 2. Frans Melckenbeek 3. Tom Simpson). Bij Blander was er trouwens ook een zaaltje voor feestgelegenheden zoals het “teerfeest” van de spaarkas, waar mijn vader en nog een aantal snoodaards ooit een fameuze poets bakten aan de “bieruitzetter” uit Heldergerm, “Dikke Florent” die het bier leverde van de brouwerij Wielemans. “Den Dikken” was er voor gekend dat hij kon eten, of moet ik zeggen vreten, voor twee. Op het einde van het “teerfeest” was

er jaarlijks en tombola en mijn vader en kompanen hadden het nummer van het lotje dat “den Dikken” gekocht had genoteerd en lieten een zogezegde hoofdprijs verloten, die niets anders bleek te zijn dan een half opgegeten “pistolee” en de afgekloven botjes van een kip...

Maar de hoogdagen voor de talrijke “staminees” in den Boekent waren de twee kermissen die het gehucht rijk was, namelijk “kermis te Poesj” in april en “kermis ten Boekent”, de eerste zondag van augustus. Vooral met Kermis ten Boekent kon men werkelijk op de koppen lopen.

Met kermis werd er drie dagen gevierd dat de stukken eraf vlogen. Op zaterdag was er de wielervedstrijd en ’s avonds was er een belotting of bakschieting. ’s Zondags hield elke familie Kermis en mochten de klassieke vlaaien niet ontbreken. ’s Avonds deed men dan de ronde van de kermis. Aan de Poesj stond een schommel en later een “autoscooter”, aan ’t Zougsken stond een frietkot, op de wei rechtover “Tassens Germaine” stond Rufin met zijn kindermolen en iets verder vond je “Mong” met zijn schietkraam.

En overal speelde er “ne jazz”, dit wil zeggen een balorkest. Bij Blander was dit vaak het orkest van “Pitter” die, de alpinopet scheef op het hoofd, met zijn warme stem de diverse Vlaamse klassiekers ten gehore bracht.

Maar bij Meine speelde de grote attractie van Kerksken uit die tijd, het orkest van “Francis Martin”. Die Francis Martin was niemand minder dan “Franske Mertens”, de zoon van “Mena en Benuëken van de Eeiereweg”. Fransken was een meer dan verdienstelijk accordeonist, die trouwens op aanstoken van de “Langen Dokter” ooit het wereldrecord accordeon spelen aanviel en daarna met grote praal rondgereden werd in Kerksken. Op het eind van de jaren vijftig besloot Frans om samen met twee vrienden een balorkestje op te richten. Die twee waren Idain Van Impe als batterist (drummer) en Herman Impens uit den Boekent als zanger-saxofonist. Later zal ook nog Gaston Impens, de broer van Herman, het orkestje vervolgen als zanger-gitarist. Dit orkest “Francis Martin”

Frans Mertens

zal gedurende een tiental jaren op geen enkele kermis in Kerksken en omgeving ontbreken. Dit kwam zeker door het talent van de muzikanten (al dient gezegd dat de kwaliteiten van Franske Mertens afbotten naarmate de avond en de pinten die hij dronk vorderden) en door het feit dat zij speelden voor elk wat wils. Een optreden van het orkest verliep volgens een vast stramien: twee trage

(met “nen halven daas” ertussen), afgewisseld door twee rappe en af en toe een walsje of “nen beezendans” ertussen. Ik herinner mij vooral de zeer warme stem van Herman Impens en het enthousiasme van Gaston bij het zingen van de rock and rollnummers.

De echte fuifnummers beleefden echter het meeste plezier aan “Kermis monjdag”. Bijna alle inwoners van den Boekent namen een dag verlof, er was altijd wel ergens een “gerrebolling” en van in de voormiddag ging het van café naar café, waarbij men soms de gekste kuren uithaalde en dan vooral de kliek uit den “achtersten Boekent”, zoals die keer toen men een ganse dag met “Zjeppens Rieken” in een kinderwagen rondreed, hem voortdurend te drinken gevend uit de papfles, gevuld met bier. Het waren trouwens zware gevallen daar in den achtersten Boekent. De strafsten waren mijn tante Maria, “Poesj Fong zijn Paula”, “Sjiel en zijn Madeleine”, “Tjeiken”, “den Blander”, “den Buggenhout”, “Laas Clemang” en “Zjeppens Rieken”. Zij hadden zelfs geen kermis nodig om de buurt op stelten te zetten. Een gewone zondag was voldoende om bijvoorbeeld bij Blander “Zjeppens Rieken” in een ketel water te zetten en hem af te koken omdat men vond dat hij te vuil was.

En nu zijn deze “helden” bijna allen overleden – sommigen zelfs veel te vroeg – en nu zijn er in den

Boekent geen Blanders, geen Tassens, geen Poesj of geen Meine meer en is het ook gedaan met het eertijds zo bruisende leven op straat. Het is er toch zo akelig stil als men er voorbijkomt. Of hoe het leven in een volkswijk op één generatie telooring... of zijn dit mijmeringen van een oude man van 60?

Misschien kan iemand van de jongere bewoners mij tegen spreken en mij zeggen dat den Boekent weer leeft dankzij de Boekentfeesten, of is dat hetzelfde niet?

Orkest Francis Martin. Idaim Van Impe, Herman Impens en Frans Mertens.

Foto's: verzameling Eli Mertens.

Marcel Baetens

Haaltert - aanvraag voor de bouw van een korenwindmolen op de wijk 's Gravenkerselaar • 1759 -1760

Andries Coppens, burgemeester van Hofstade, doet een aanvraag om te Haaltert, op de wijk 's Gravenkerselaar, een nieuwe korenwindmolen te bouwen, dicht bij de plaats waar vroeger een windmolen stond. De meier, burgemeester en schepenen van Haaltert-Kerksken en van de Baronie van Mere, maken op 21 december 1759 aan de inwoners van hun dorpen en aan het landsbestuur bekend, dat Andries Coppens op de Grootte Cauter te Haaltert een nieuwe korenwindmolen wil bouwen.

Hij zal gebouwd worden *'met een kleine differentie van plaetse met de vroegere windmolen, en tot gerief en commoditeit van de inwoners, dewelke geduerende de drooghte, den vorst als somerdaghen, genoodtsaecht syn hun graen te voeren op de waetermeulens, soo binnen de stad van Ninove als Liedekercke, staende op de riviere de Dender, wesende een uere en half van de voorsejde prochien verwijderd.* Op dit schrijven volgen zeven bladzijden met handtekeningen van inwoners die het met deze aanvraag eens zijn. De aankondiging wordt drie maal (om de veertien dagen) met *kerckgeboden*, bij het uitkomen van de hoogmis, in de dorpen omgeroepen, namelijk op 3 en 17 februari en op 2 maart 1760. Daarenboven wordt *'een laet weten'* of affiche aangeplakt te Haaltert *'aen den pelerain'* (*schandpaal*) en te Kerksken aan de woning van Jan Baptist Wellekens, herbergier naast de kerk. Andries Coppens verzekert zich op 16 april 1760 te Brussel van de hulp van een getrouwe van het keizerlijke hof en geeft volmacht aan de *agent t' hove*, G. J. Cools, om zijn zaak bij de raad van Financiën te behartigen. Op 4 juni 1760 wijzen L. Van den Bruelle, meyer en Franciscus Coppens, burgemeester van Haaltert en Kerksken op de noodzaak voor het oprichten van deze nieuwe windmolen, *'consent en octrooi'* te bekomen. Aan dit schrijven worden nog eens twee bladen met handtekeningen gehecht. In een volgend verzoek van 22 juni 1760 wordt nogmaals duidelijk gemaakt waarom deze nieuwe windmolen broodnodig is. Er is vandaag maar één windmolen in de omgeving (te Aaigem: de Drieswindmolen van Passchier Meganck, die is pas opgericht) en een klein *'watermoleken'* op de beek van Herzele naar Mere (*d.i. de Molenbeek: de watermolen Te Dalme of Engelsmolen te Aaigem-Heldergem dewelcke in de drooghte des somers ende des winters, met den overlast van waeteren, niet con-*

nen maelen nochte oock niet den wintmeulen, by faute van winden, zodat de inwoners niet connen bedient worden van molagie ende moeten gaen tot naer de meulens van Liedekercke als de stad Ninove om aldaer van de respectieve waetermeulens, staende opde riviere den Dender het noodige meel te bekomen. Binnen onse prochien syn 2050 communicanten, sonder de minderjaerighe, dewelcke hun geneiren met weven van lijnen laeckens om aen den cost te geraecken. Zy weven 's vrydaghs tot twee uren 's nachts om 's saterdaghs naer de markt te gaen om hun laecken te vercoopen. Met die penninghen moeten sy hunne backte (2, 3 à 4 broden) kopen. Met hun graenen gaen de selve persoonen naer de meulens die vol met graen liggen, maer zy connen niet gedient worden. Tot soo verre dat de selve mensschen op andere plaetsen moeten lopen. Wat belanckt den waetermeulen: daer nevens staet een oliestamcot. Soo gauwe als het waeter af compt, den stammeulen valt aen 'tdraeijen ende wercken, soo dat den coorenmeulen geen werck en can maecken om de mensschen te gerieven. Ten teijde vanden somer ten meerderen deele inde selve beke geen waeter es te bevinden.

Er volgen nogmaals twee bladzijden met handtekeningen. De verzuchtingen werden aanhoord, want op 12 juli 1760 geeft keizerin Maria Theresia octrooi en toestemming tot het oprichten van de windmolen.

Georges Souffreau

Algemeen Rijksarchief te Brussel – Raad van Financiën I 103 n° 1868

Gezond van lijf en leden, sloeg de schielijke dood van Bella iedereen met verstomming!

... Het relaas van een vergeten treinongeluk

De spoorwegbeheerder heeft de laatste jaren fors geïnvesteerd in veiligheid. Dat is te merken aan de infrastructuur, maar evenzeer aan talloze communicatie-initiatieven om de treinreiziger en het brede publiek alert te maken voor veiligheid. In mijn jeugd was het enigszins anders, wat zeker niet betekent dat toen geen aandacht ging naar veiligheid, wel integendeel! Toch waren in mijn kindsheid trein en spoor duidelijk 'anders'. Vandaag is een trein een hoogtechnologisch vehikel, vol elektronica en computersturing, vol moderne communicatie en hedendaags comfort. In mijn jeugd was een trein en dan vooral een locomotief een zwart mechanisch monster dat 'tchoekend', puffend en stinkend voortrollde over de schier eindeloze sporen.

Op zomerse vakantiedagen was de Bruulkouter ons uitverkoren speelplek. Deze kouter werd en wordt doorsneden door de spoorlijn Denderleuw – Zottegem – Kortrijk, wat door geregeld treinverkeer zorgde voor een verrassende afwisseling. Voor een passerende trein legden de boeren wel eens het werk neer, plantten hun riek in de grond en zetten er een voet op, schoven de strohoed enkele centimeters hoger, spuwend eens op hun land en staken een duim verse pruimtabak achter de kiezen om aldus de trein gade te slaan. Ook hun koeien verderop staken de kop omhoog, kauwden eveneens rustig verder – zij het niet op pruimtabak – tenzij een schrille toon uit de stoomfluit van de loc hen paniekerig deed wegvlugten naar de verste uithoek van de weide. Ook wij staakten het spel voor het onwaarschijnlijk vreemde schouwspel van snelheid, lawaai en wat al meer. Echte helden waagden zich onder een brugje waar een landweg het spoor onderdoor kruiste – 't donker briggeken – voor een bombardement van oorverdovend lawaai bij de treinpassage. Dit herinnerde in alles aan de dondergod Thor waarover wij lasen, maar was zeker not done en streng verboden van huis uit! Toen daar aan de oren kwam dat ik aan de sporen had rondgehangen, kon ik de Bruulkouter enkele dagen vergeten. Pas veel later heb ik de terechte bezorgdheid van mijn ouders begrepen: trein en spoor betekenen immers ook gevaar! Wie in die jaren naar een ietwat verre bestemming moest, kon nauwelijks buiten de trein. Persoonlijk auto-

vervoer was zeer beperkt en een treinreiziger die achteraf zijn wedervaren vertelde over verre stopplaatsen en voorbijflitsende landschappen had meteen alle aandacht.

Ik herinner mij perfect de eerste keer dat een trein vlakbij passeerde. Ik moet een jaar of vijf geweest zijn toen ik met mijn vader van Nieuwerkerken richting Haaltert reed met de fiets en de Kraaiwinkel naderde: *den Techel*. Ik zat schuin dwars op de fietsbuis, de voeten op de stang eronder en voor het evenwicht het stuur omklemd met de handen. Aan de spooroverweg – toen een volledig 'onbewaakte overweg' – kondigde zich in de verte een trein aan die kennelijk Haaltert-station net had verlaten richting Ede-station. Mijn vader stopte de fiets, wellicht om mij de kans te geven een passerende trein eens van dichtbij te observeren: het beeld staat mij nog steeds op het netvlies gebrand! Zie maar eens als kind de zwarte duivel naderen, 'tchoekend' en ongegeneerd rook en roet spuiend!... Maar ja, wie had toen ooit gehoord van luchtpollutie, laat staan van CO₂-uitstoot!?... Allemaal onbekende begrippen!... Pas toen voor onze neus de locomotief de overweg kruiste, werd het echt imposant: vooraan twee bumpers en twee kleine wielen, die in het niets verdwenen voor een aantal grotesk grote drijfwielen, verbonden met stalen stangen die samen in een mechanisch op-en-neer-ballet hun trekkracht demonstreerden. Daarachter de tender vol steenkool, die het duivelse monster vooraan met alle gretigheid geregeld opslokte. Tot slot een aantal

Beter is een ned'ig landman
Die den Heer dient, opgruimd,
Dan een wijsgeer, die de sterren
Waarneemt en zich zelf verzuimt.
BID VOOR + DE ZIEL VAN
Victor Gustaaf Matthijs,
ECHTGENOOT VAN
Maria Celina Van der Gucht
geboren te Haaltert den 23 October 1888 en aldaar
godvruchtig overleden den 12 October 1942.
Verstekt door de H. H. Sacramenten.
Lid van den Bond van het H. Hart

De duurzame overleden was een goede Echtgenoot
en Vader : goede christen, zacht van inborst en min-
zaam in woord en daad, rechtvaardig in handel en
wandel, gints hij door 't leven eenvoudig, winnend
de eer eghelheid van die hem leunden.

Van den rechtvaardige is de doud de overgang tot
een beter leven. sterven is erven, zegt het christen
spreekwoord; hierin ligt een bron van waren troost
voor dezen die bedroefd zijn en bitter veezen

Bemindde echtgenote, lieve kinderen, vader, broe-
ders en zusters, het smart me zeer U allen zoo vroeg-
tijdig te moeten verlaten ; edoch, dat ons aller on-
derlinge genegenheid en liefde, blijve en nooit ver-
mindere Gij inzondeheid, mijne lieve kinderen,
troost en steunt alijd uwe goede moeder. Tot aller
gelukzalig wederzien, en bidt voor mij.

Mijn Jezus barmhartigheid. 300 d. afl.

Druck. A. Redant en zoon, Haaltert.

Treed binnen in de vreugde van de Heer.

†
BID VOOR DE ZIEL VAN MEVROUW
Maria, Celine VAN DER GUCHT
veduwe van Mijnheer
Gustaaf MATTHIJS
geboren te Haaltert, op 2 september 1889 en
er zachtjes in de Heer ontslapen op 20 mei 1960
gesterkt door het H. Oliesel.

Het leven is een proeftijd, een reis naar God en
de eeuwigheid. En hoe troostvol is het sterven
als men in de vrees des Heren heeft geleefd.
Moeder was een van die stille, eenvoudige en
nederige mensen, waarop de Heer met welbe-
hagen neerblikken kan. Hij roept haar thans om
te aanschouwen en te genieten, wat zij gedu-
rende haar levensjaren in trouw geloof en met
vaste hoop heeft nagestreed : het eeuwig en
zalig samenzijn met haar Heiland en haar He-
melse Moeder.

Ieder leven kent zijn beproeving, zo ook deelde
deze dierbare afgestorvene in de kwelling van
dit aards bestaan; maar overtuigd dat het tegewo-
ordig lijden geen gewicht is tegenover de
toekomstige heerlijkheid, schonk deze gedachte
haar de kracht om ieder kruis moedig te dragen.
Bemindde kinderen, vooral gij mijn dochter, ik
ben u zeer dankbaar, omdat u geen last te
zwaar en geen moeite te veel was om mij te hel-
pen en bij te staan in mijn onbeholpenheid. De

wagons met af en toe een silhouet waarin echter nooit een bekend iemand te onderscheiden viel. Na de laatste ke-deing... ke-deing... van de treinwielen op de spoornaden, fietste mijn vader verder naar de Bruul. De sporen lagen er weer vredig en stil bij en riepen in hun eindeloze evenwijdigheid onbestemde verten op wat én verlangen naar én angst voor inboezemde. Ik was een kind en had geen enkele notie dat enkele jaren voordien net deze overweg de dramatische scène was geweest van een fataal treinongeluk...

Tot de naaste geburen van mijn ouders behoorde in de jaren (19)30, Victor Gustaaf Matthijs (1888-1942), beter bekend als *Botvinkes Staaf*. Hij was gehuwd met Maria Celine Van der Gucht (1889-1960), beter bekend als *Perokes Celine*. Vrome en hardwerkende boerenmensen die alom respect afdwongen en de dagelijkse strijd niet schuwden met de vele kleine en minder kleine hindernissen van het leven. Ik herinner mij perfect hun boerenhof – ondertussen al jaren verdwenen – bovenaan de Bruul en aanleunend tegen de herenwoning van Charles Lauwereys (1862-1942) die tot 1938 burgemeester van Haaltert is geweest. Hun boerenhof stond wat verwijderd van de straat: een lange gemetste gevel aan de straatkant met uiterst links een grote groene poort met een kleinere uitsparing als courante in- en uitgang. Staaf en Celine hadden er naast hun boerenbedrijf ook een kolenhandel. Staaf voerde steenkool rond, samen met Bella, zijn trouw en sterk boerenpaard. Het moet 1939 geweest zijn dat hij voor zijn kolenhandel een nieuwe kar bestelde bij Adolph 'Dolfken' Buekens (1880-1970), houthandelaar en schrijnwerker te Aalst. Net toen raakte zijn aalput of beerput vol en dreigde over te lopen, waartegen maar één remedie bestond: de put manueel leegscheppen of leegpompen in een beerton en deze ton-per-ton naar het veld voeren om daar te lozen. Zo geschiedde, maar bij gebrek aan een degelijke kar vroeg Staaf er een te leen aan Jozef Bequé (1899-1941) uit de Doornstraat. Een aalton of beerton werd op een boerenkar tussen strobussels gemonteerd voor de stabiliteit. Toen Staaf 's morgens thuis vertrok met een gevulde ton konden noch hijzelf, noch zijn paard Bella vermoeden dat zij begonnen aan hun laatste tocht samen. Toch had hun rit niets ongewoon integendeel zelfs, alles van routine: Bruul – Larenbroekstraat – Doornstraat –

Kraaiwinkel... waar Staaf over de spoorweg een grote plek land bewerkte. Aan de spooroverweg – toen zonder enige signalisatie – was het uitkijken: treinen vanuit station Haaltert zag men probleemloos van ver aankomen. Voor de andere richting – treinen vanuit station Ede dus – was het zonder meer gevaarlijk: in de spoorbedding lag en ligt de bocht van de Larenbroek waardoor een naderende trein slechts net aan de overweg zichtbaar wordt. Menig voetganger was daar al verrast, maar niet vandaag: toen Staaf en Bella er aankwamen, stak een vrouw probleemloos de sporen over richting Haaltert. Daardoor stak Staaf eveneens over richting Nieuwerkerken, gerust en overtuigd van veiligheid... Net toen kwam de directe trein van negenuur-en-minuten, Zottegem – Denderleeuw uit de beruchte bocht aangestormd. Gelukkig was Staaf net de sporen over en ook Bella, maar helaas niet de beerkar die in gruzelementen werd versplinterd door een niet te vermijden aanrijding... Helaas voor Bella lag zij met kettingen gebonden in de kar en werd op impact tegen en onder de trein gesmakt die toen tegen zijn maximale snelheid aanzat en pas honderd-en-meters verder tot stilstand kwam... Staaf was gelukkig ongedeerd maar in shock, voor Bella kon geen enkele hulp meer baten. Staaf werd binnengeleid bij Victor 'Torken' Beeckman (1898-1974) waar hij de eerste zorgen kreeg van de bijgeroepen dokter Omer De Graeve (1884-1955). Het krenge van Bella werd door behulpzame geburen naar het hof op de Bruul gevoerd waar het in stukken werd verkapt. Staaf herstelde en heeft nog geleefd tot maandag 12 oktober 1942, toen hij thuis is gestorven aan de gevolgen van een longinfectie.

Ik heb dit vergeten drama herhaaldelijk horen navertellen in mijn kinderjaren en spitste telkens de oren, want het was 'iets van hier', iets uit de zo ver-

Burgemeester Vanderburgh en velwachter Kamiel De Beir

trouwde Bruulkouter. Wie het ook meermaals heeft naverteld was Kamiel De Beir (°29-8-1909 en + 4-01-1979) – den dikke champetter – die als veldwachter achteraf dikwijls heeft herhaald dat hij hiervan proces-verbaal heeft opgesteld, naar eigen zeggen het eerste dat hij als nieuwbakken politieambtenaar in Haaltert ooit heeft gemaakt van een ongeluk.

Waarom dit relaas, tachtig jaar na datum nog opdiepen?... Ach, beste lezer, het werd mij recent nog eens verteld door Maria Matthijs (°19 juni

1934), dochter van Staaf, als een klein en haast onbeduidend stukje uit de grote geschiedenispuzzel waaraan nog elke dag moeizaam wordt verder gewerkt. Ik vond het de moeite dit relaas nog even te beluisteren en het puzzelstukje even te lichten en van nabij te bekijken. Hopelijk u ook?... Laten wij het terugplaatsen waar het thuishoort: op zijn ongemerkte plaats in de eindeloze vergetelheid tussen even eindeloos vergeten andere stukjes.

Luc Mertens, Aalst.

Oiljters klappen

Posènsje

Een “poosje” is een portie. “k Go me een poosje skorsnelen outjdoen. Mor pas op, aske dor veel van etj, eije de windj van achter. En een “poosje” geduld dat is “poosjènsje”. Zou het Franse patience daarvan afgeleid zijn of is het toch omgekeerd?

Vallink

Een “vallink”, dat kan. Een “bevallink” dat kan niet voor een man. Maar bevallen kan wel. Het bevat hem wordt wel: “t stot em oën” of “a vendj da goe gelikt”. Dat heeft te maken met lukken en niet met likken, want wij “lekken oos leppen af”. Lukken wordt “likken” en likken wordt “lekken”. “Gelikkeg es men vallink bekaast gedoën, allieën nog een betj’n snotteren en snitten”.

Sponne

De “sponne” is de zijkant van een bed. Vroeger was die zijkant hoger zodat de matras of de “beddezak” zowat in een bak lag. Tegenwoordig slapen we op een box-spring en is een box geen doos of een bak en daar is geen “sponne” of zijkant aan. Maar een “eppelink” kunnen we nog gebruiken en als het koud is, ligt er een “sozje” op het bed. Maar voor de rest : “Outj ’t bedde meegde nie klappen”.

Dager

Een schouderklopje kan deugd doen, net zoals een duwtje in de rug, wie kan dat niet gebruiken. Maar, “an eet gieën dager vandoen”, laat toch iets anders vermoeden. Dat wordt gezegd over iemand die er fel tegenaan gaat, iemand die in die situatie geen aanmoediging nodig heeft.

Outjgebesteld

Wie er piekfijn bijloopt, krijgt te horen: ‘amaai, azuë outjgebesteld’. Toch een beetje opmerkelijk want waarom niet ‘afgebesteld’? Heeft het woord uitgedost er iets mee te maken?

OvB

Rechtspraken van het prinselijk leenhof 'De Schijvink' te Haaltert (3)

In het archief van RdT vonden wij nog een paar processen i.v.m. Heldergem.

Dieverijen

Cornelis Perreman, zoon van Jan, ca. 20 jaar en geboren te Denderhoutem 'criminelen gevanghenen' die 'contrarie de placaten bij daghe en nachte goeden tijt lanck herwaerts ghevagabondeert heeft sijnde daernaer ghetreden in diversche soorten van dieverijen.'

Hij bekende vóór zes weken 's nachts gestolen te hebben ten huize van Adriaen Schutijsere den jonghe te Heldergem 'seker broeck ende een half pijcke van de knape van denzelve Schutijsere. In de stal van Schutijsere 'een derde broek met 28 stuyvers ghelts en een paar schoenen en enigh broot'.

Verder onder de solementen van den huize van Jan Schandevijle innegebroeken gheweest en aldaer ghestolen seker lijnwaet met eenen coker ende mesen met eenen groenen manshoet, boven noch andere presentiën van brandstieghte' te Denderhoutem welke hij ontkende'.

Ook in de stal van Pr. Anthonus te Heldergem 'twee laeckene ende een paar droochleeren schoenen, die hij aen de knecht moest terug geven'.

Voor al deze misdrijven werd hij op 8 januari door 'de Schijvink' veroordeeld om 'ter plaatse particuliere gheexecuteert te worden met den coorde sulks datter de doot naer volght, met confiscatie van alle sijne goet, meuble en immeuble'.

Straatschenderije

In september 1628 werd een onderzoek ingesteld tegen Jan de Muldere en Jacques van Koeckelberghe, zoon van Cornelis, van Heldergem, die op 10 september ten huize van Margriet Coesters, weduwe van Jan van Keymeulen, 60 jaar oud, de ruiten hadden ingeworpen. Jan I. die bij de weduwe binnen was, werd door De Muldere buiten geroepen, maar Jenneken en Zievijne, de dochters van Margriet verhinderden dit, waarop Jan de Muldere een steen wierp door het venster. Beide beschuldigten waren gekomen om Pieter en Cornelis van Keymeulen, beiden zonen van de weduwe 'van hun handen te laten prouwen'. Jonker Cornelis de Baenst, Hoogbaljuw van Ninove en het Land van Rotselaer was van mening dat de leenmannen van de Schijvink te Haaltert de voornoemde personen wegens 'straatschenderije' te moeten veroordelen.

Zie ook nr. 3 en 4, 2018.

Op zoek naar de burcht van “Heer Engelbert”

Situering perceel 182c aan de Dreefstraat te Haaltert

Deze burcht werd reeds enkele malen vernoemd in ons tijdschrift. Zo lezen we in een bijdrage van Gilbert Redant in HK 1992, nr.4:

‘Mogelijk waren er hier in Haaltert nog andere leengoederen van belang, want het geslacht van Oisy had hier vroeger zijn verblijf, ter plaatse Herenthout geheten, waarvan men in 1839, bij het vereffenen van een weide, nog puinen blootlegde. Het betreft hier de burcht van “Heer Engelbert” die in de later afgebrande kerk van Haaltert een praalgraf kreeg.

Een gedeelte van de steen, die later diende als roepsteen (Stichel), ligt nu vóór de parochiekerk.

Pastoor Jozef De Brouwer beschreef in zijn studie “Toponymie van Haaltert” verschillende plaatsnamen die op een aanwezigheid van een burcht duiden.

Burcht: Up den Bruelcoutere ande bouch, Rek 1390. (Nr 45938: De registers vanden leenen van huuse van Haaltert... ghegadert in Nov 1390. Nr 12. Upde Bruelcouter bijder bouch WK. 1443, 10v en 11v. Borch, burcht “Versterkte plaats, door een wal omringd”.

Burchtmeers: Up den Bruelcoutere ghelegen an bouchmersch, Rek 1390, 11r. Up de bruelcouter ande bouch meersch WK. 1443.

Dreef: Het Amerixveldeken, noort den Papenmeersch, zuydt den herwech, oost de dreve, CR. 1616. Dreef = gewone los- of wagenweg, meestal met bomen omzoomd.

Engelsbergdreef: Engelsbergdreef, POPP B, B 1843. Dreef van de Prov Baan naar St Gorikskapel.

Engelsbertsberg: Als naeste gebueren van heer Engelbrechtsborch (Schepenboeken van Haaltert en Kerksken van 1626).

Hengebrechtspuut: Steenen put die men van outs tijde genomt heer Hengelbergtsput ofte den clockput ende gemerkt. Desen voorschreven put is staan-

de binnen de wallen (in gebruik van de Pastoor), Schepenboek 1626.

We wisten waar “Het Herenthout” zich bevond, maar niet de exacte plaats van de burcht. Daar Gilbert Redant de vereffening van een weide beschrijft en daar De Brouwer het woordje

“Wal” op zijn plan tekent, kon de burcht wel op die plaats te situeren zijn.

Op een luchtfoto van Geopunt Vlaanderen ontwaren we een héél duidelijke cirkel van ongeveer 32 tot 35 meter diameter.

Op de plaats waar er grondvesten of funderingen in de ondergrond zitten krijgt het gras een iets lichtere kleur (enkel te merken vanuit de lucht).

Deze perfecte cirkel kan niets anders zijn dan de burcht, of van de omwalling van deze versterkte gebouwen. Meestal bestond de burcht uit een opgehoopte berg met daarop de burcht en daar rond een wal, ook Donjon genaamd. Het perceel waarvan sprake, lag voor ophogingen in zéér zompig moerasgebied.

Marc Stalpaert

Bronnen: J. De Brouwer, Toponomie van Haaltert, L.v.A, 1955

TENTOONSTELLING in het Warandehuis

BEVRIJDING 1944 - 75 JAAR

Einde Wereldoorlog II. Bevrijding = vreugde en verdriet.
De Heemkundige Kring Haaltert en het WO II Verzetsmuseum
'De Patrijs '44' plannen een herdenkingstentoonstelling
eind augustus-begin september 2019.

*Sommige mensen hebben over de oorlog dagboeken bijgehouden.
Anderen hebben de belangrijkste gebeurtenissen in die dagen gefotografeerd.
Die tastbare herinneringen zijn vandaag van onschatbare waarde.
Want ze vertellen ons, beter dan een verre herinnering, hoe het toen was.*

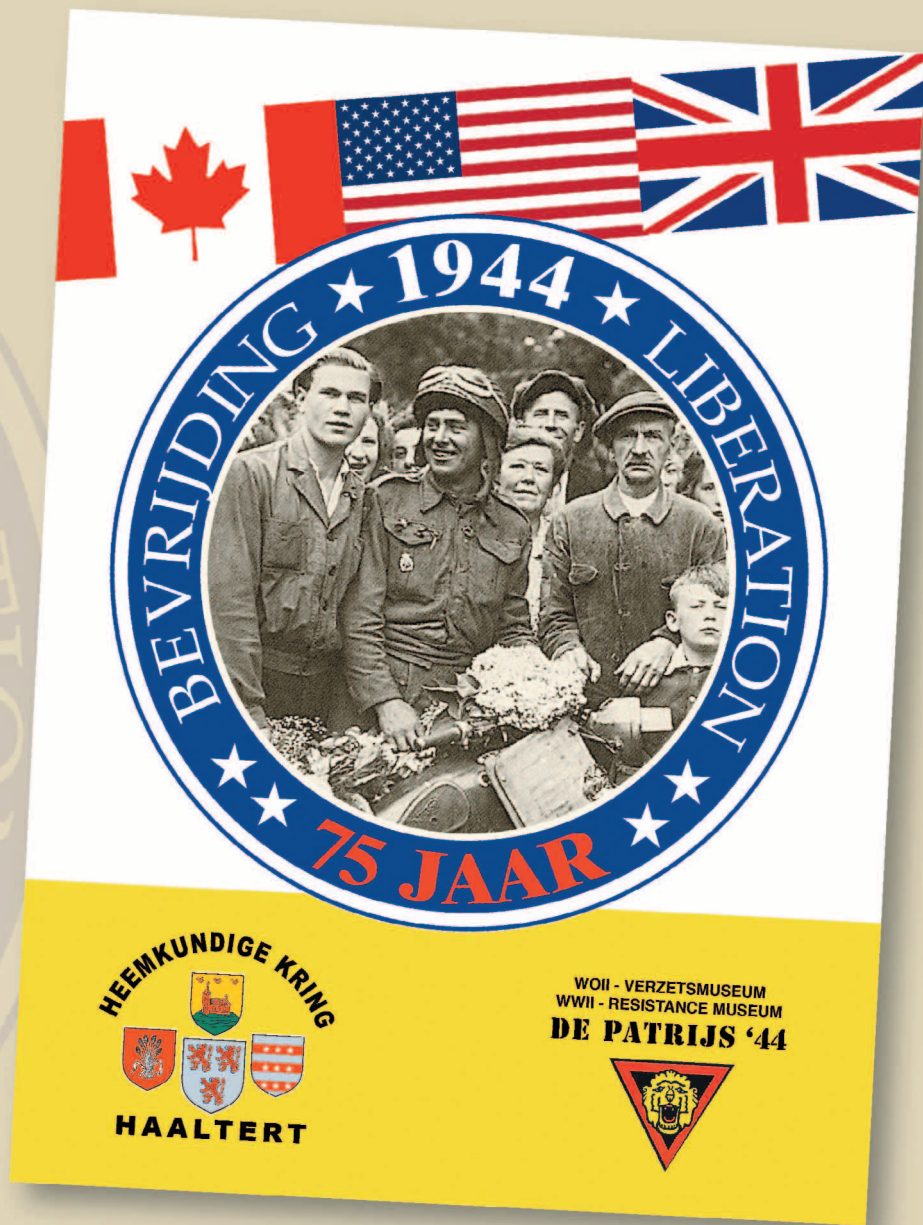
WIE HELPT MEE?

Wij zoeken vooral: een Engels vertaalwoordenboekje om te kunnen converseren met de Duitsers en een 'Players' sigarettenkoker, foto's bevrijdende soldaten, souveniertjes, brieven, doosjes, bv: rantsoeneringzegels of kaarten, voorwerpen of alles wat aan deze periode herinnert.

In 2020 staat het tijdschrift van de Heemkundige Kring in het teken van het einde van WO II. Ook voor het boek 'Denderhoutem 1940-45' van onze medewerker Luc Pots zoeken wij interessante documenten.

Gevonden materiaal bezorgen aan Willy De Loose, 0472 809 912 of breng het zelf naar het documentatiecentrum van de Heemkundige Kring, Sint-Goriksplein 17A.

rafeerd.
was.
bevrijders
umenten,
Zoeken maar!!!
WO II.
nog

Warandehuis - St.-Goriksplein 17

Zaterdag 24 en zondag 25 augustus (kermis Haaltert)

van 14 tot 18 uur.

Vrijdag 30 augustus (markt)

van 10 tot 12 uur.

Zaterdag 31 augustus en zondag 1 september

van 14 tot 18 uur.

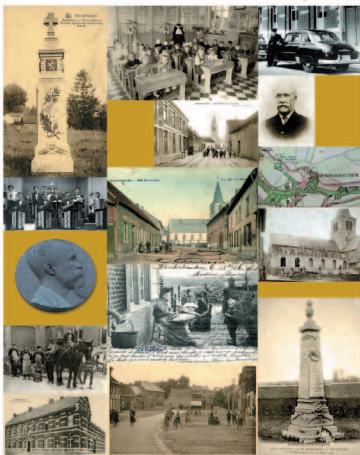

Haaltert

- Sint-Gorikskerk, ca. 1900
- Windmolen in de (Wind)molenstraat
- Wikkel koekjesfabriek St.-Anna
- Fietsplaatje 'Cycles Napoleon Haaltert'
- Kaatsen op het Sint-Goriksplein, 1935
- Sint-Gorikskerk met woning Dr. Goossens
- Détail Ferrariskaart 1770
- Kruis aan hoeve Coppens, Bruul
- Kapel O.-L.-Vrouw van Bijstand aan het kerkhof
- Binnenzicht kerkhofkapel
- Gemeentehuis tot 1976
- Flesetiket Likeurstokerij 'De Wijngaard'

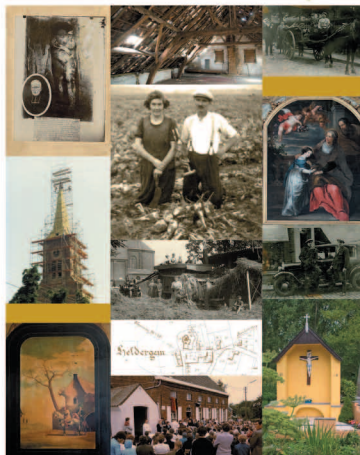
HEEMKUNDIGE KRING

Haaltert & deelgemeenten

HEEMKUNDIGE KRING

Haaltert & deelgemeenten

HEEMKUNDIGE KRING

Haaltert & deelgemeenten

